

Élményalapú tanulás, aktív cselekvést fejlesztő módszerek

Bemutatunk néhány foglalkozást egy szimulációs gyakorlatból, amelyet gyakorló tanárok részére szerveztünk továbbképzési céllal. A foglalkozásokat előzőleg diákokkal már kipróbáltuk.

Helyzeteírás

Egy tisztítási folyamat során váratlan gázkiáramlás történt a CHEMCORP Műveknél. Ez egy főleg kén-dioxidból és nitrogén-oxidokból álló felhő keletkezését okozta, amit az uralkodó szél a város fölé sodort. Az időjárási körülmények – nedves levegő és szitáló eső – hatására egy különlegesen veszélyes, kénsavból és salétromsavból álló savas köd keletkezett.

Tv-híradó

Ön a TV1 19.30-as esti híradójának a stábjában dolgozik. A híradóban erről az eseményről egy maximum 5 perces tudósítást lehet leadni.

A feladat a következő:

1. Készítsen egy forgatókönyvet ehhez a tudósításhoz.
2. Annyi interjút használjon fel, amennyit jónak lát. Ezek egyike készülhet egy tetszőleges külföldi hírügynökséggel is.
3. A tudósításban szerepeljen egy vagy két bemondó is, akik az országos, ill. a nemzetközi helyzetről adnak jelentést.

A riporterek szerepleírása

Ön egy újságíró, aki a ..... napilap álláspontját képviseli. Az a feladat, hogy résztvegyen egy sajtótájékoztatón, és ott kérdéseket tegyen fel az üggyel foglalkozó bizottságnak. A bizottság tagjai különböző álláspontot képviselnek a savas esővel kapcsolatban.

Tíz perce van arra, hogy interjút készítsen, és a riportot a forgatókönyvírókkal megszerkessze a Híradó számára.

Ön dönti el, hogy kit/kiket választ az adáshoz készülő interjúhoz.

A forgatócsoport szerepleírása

Két operátor: Az ön dolga a tudósítás színhelyének elrendezése. Gondoljon a háttérre, az ülésrendre, a megvilágításra, a kameraállásokra, a felvételi szögre stb.

Forgatókönyvírók: Önnek kell eldöntenie, hogy az interjúk milyen sorrendben kövessék egymást. Gondoljon a felvételek időzítésére és sorrendjére. Hogyan vezeti be az adást? Hogyan zárja le?

---

*A dolgozat a PSZM Projekt támogatásával jött létre. A módszertani összefoglaló az 1991-ben Magyarországon és 1992-ben Csehszlovákiában tartott továbbképzésekről. A szerkesztők *Déri Andrea, Geoff Cooper* és *Huszár Zsuzsanna* voltak. A továbbképzéseket vezették: *Déri Andrea, Geoff Cooper, Julie Cox, Bryan Edmondson, Nina Jolley, Phil Sixsmit*

Rendező: Önnek kell koordinálnia az eseményeket a felvétel során. Ez magában foglalja azt is, hogy önnek kell figyelmeztetnie a résztvevőket, hogy mikor szólaljanak meg. Önnek kell gondolnia az időzítésre is, hogy az adás öt percen belül lefusson.

Karaktárszerepek (a Média- és Dráma-műhelyhez)

Áldozatok: A városban lakó emberek. Aggódnak amiatt, hogy vajon milyen károsodás érhetette az egészségüket, ill. anyagi javaikat. Hallottak már hasonló tragédiákról – Csernobil, Bopal, Geveso –, és aggódnak a később jelentkező hatások miatt, mint pl. a látási zavarok és a különböző rákbetegségek. Dühösek amiatt, hogy olyan közel kell lakniuk a gyárhoz, mely időről időre undorító szagokat áraszt, és rengeteg hulladékot is termel.

Kártérítést követelnek, és azt, hogy a CHEMCORP Műveket telepítsék ki a városból. Bár ez utóbbi nem mindenkinek tetszik, mivel sok ember épp a CHEMCORP-nál dolgozik.

Orvosi szolgálat: Már egy ideje aggódva figyeli a népesség általános egészségi állapotát. Mint orvos, a hatásokról még nem mer egyértelműen nyilatkozni, mivel a kórházban egy sokkal érzékenyebb műszerre lenne szükség, és a vizsgálatokat is nagyobb populáción kellene elvégezni. Ez a mostani baleset jó alkalmat biztosított arra, hogy akkora esetszámmal lehessen dolgozni, mely a tudományos igényeket is kielégíti. Úgy gondolja, hogy a balesetnek a város lakóira gyakorolt hatásai olyanok, mint amilyenek valószínűleg a savas eső hosszútávú hatásai. Ezért az esetet úgy tekinti, mint egy véletlenül adódó tapasztalatszerzési lehetőséget, mely segíthet bizonyos jövőbeli problémák előrejelzésében.

CHEMCORP-képviselő: Úgy gondolja, hogy ez csak amolyan kisebb szivárgás volt. A vészleállító hatékonysága, ti. hogy elhanyagolható volt a kiszabadult gáz mennyisége, az elhárítók ügyességét dicséri (jó képzést biztosított számukra a gyár!), és utal a felszerelés minőségére is. Hangsúlyozni kívánja a gyár által elért kiváló eredményeket és azt, hogy milyen gyorsan érkezett meg a hibaelhárító szolgálat. Továbbá kiemelné, hogy a gyár milyen előnyökkel szolgál a helyi lakosság számára. Ezeken kívül, egyszerűen csak pech volt, hogy aznap szemerkélt az eső, mert különben a felhő minden kártétel nélkül elvonult volna a város felett.

Kormányzóvivő: Ez egy kényes szituáció az Ön számára! Ügyesen kell lavíroznia: egyrészt nem szabad megbántania a városban lakó embereket, nehogy elveszítse a bizalmukat és végül a szavazatukat, másrészt nem szabad megbántani a CHEMCORP-ot sem, amely jelentős gazdasági fellendülést hozott ezen a vidéken. Azt kell kiügyeskednie, hogy hogyan lehet az itt lakók aggodalmát eloszlatnia anélkül, hogy a CHEMCORP-ot be kellene záratnia. Megoldás lehetne például megbírságotlani a gyárat és követelni, hogy több biztonsági megfigyelőt alkalmazzon, akik a gyártól függetlenek lennének. Ugyanakkor bővítésre ösztönözhetné a CHEMCORP-ot, ami lehetőséget adna arra, hogy az idejétmúlt technológiát egy újra cserélje. Hangsúlyoznia kell azonban azt az előnyt, amit a CHEMCORP, mint munkaadó jelent ezen a területen – ez nem csupán a CHEMCORP-nál dolgozókra vonatkozik, hanem sok más helyi szolgáltatóra is, akiket érzékenyen érintene, ha a gyárat arra kényszerítenék, hogy bezárjon.

Környezetvédelmi csoport: úgy gondolják, hogy ez az eset egy környezeti katasztrófa, melyet úgy ismer majd meg a világ, mint a „KÖD NAPJA”-t. Az igazsághoz hozzátartozik az is, hogy itt nemcsak az emberekre gyakorolt hatásról van szó, még ha az komoly volt is, hanem a savas köd súlyosan érintette a környék egész élővilágát is. Meggyőződésük, hogy az, ami itt és most történt az állat- és növényvilággal, az pontosan olyan, mint amit hosszútávon a savas eső okoz majd: néhány tó és folyó vize máris túl savas ahhoz, hogy a halak megéljenek benne. A „KÖD NAPJA” egy durva példa arra, ami nemsokára mindennapossá válik.

„CHEMCORP” szimulációs gyakorlat

A gyakorlat alapinformációira háromféle műhelymunkát építettünk, melyek egyenként 2-2,5 óra hosszat tartottak. Az egyes foglalkozások felépítése más és más volt, a rendelkezésre álló felszereléstől függően.

A gyakorlat közvetlenül alkalmazható osztálytermi szituációban is! A tanár feladata az, hogy ellássa a diákokat információval, biztosítson a tevékenységhez időt és eszközöket, és hagyja a fiatalokat önállóan munkálkodni. Vagyis a tanár ezúttal facilitátor, a diákok pedig felelősek azért, amit megtanulnak.

A továbbiakban kétféle tevékenységet mutatunk be. Mindkettő gyakorlati tevékenység, mely sok megbeszéléssel jár és produkcióval, vagyis egy médiatermék készítésével fejeződik be.

Az egyik egy újság címoldalának a terve. Jóllehet ez nem a végső terméke a tevékenységnek, mégis nagyon érdekes. Ezzel azt hangsúlyozzuk, hogy nem mindig szükséges olyan média-termékekkel dolgoznunk, amely elnyerte végső formáját a megcélzott közönség számára.

A másik fajta tevékenység (mely lehet ugyanannak a folyamatnak a második lépése is), olyan gyakorlati alkotás, melynek során egy kész produktumot hozunk létre, és azt a leendő közönségnek be is mutatjuk – pl. egy hang- vagy videoszalagot.

Az alábbiakban mindkét típusú tevékenységre kitérünk még.

Kecskemét

Két nagylétszámú csoport vett részt ezen a foglalkozáson, ezért két szobára és két videokamerára volt szükségünk. A kiadott indormációs anyag tartalmazta a CHEMCORP szimulációs gyakorlat helyzetleírását, a riporterek és a forgatócsoport feladatait. Kecskeméten nem használtuk fel a riporterek szerepleírását, mivel a csoport nagy létszáma és a helyszűke miatt nem tudtuk megendezni a „mini-sajtókonferenciát”. (A másik két műhelymunkában viszont ez is jól sikerült.)

A csoportok maguk választhatták meg, hogy miként tálalják a híreket. A megbeszélés arra is alkalmat adott, hogy részletesen megvitassák, milyen politikai álláspontot képviseljenek. Az efféle jártasság felnőtt csoportok esetében adottnak vehető, diákoknál azonban némi előkészítő munka is szükséges.

A kecskeméti műhelymunka menete: Minden résztvevő megkapta a CHEMCORP szimulációs játékkal kapcsolatos sokszorosított anyagot. A csoporttagok egymás között felosztották a feladatokat. Ezek a következők voltak (mindkét csoport számára): két operatőr, két forgatókönyvíró, gyártásvezető, két riporter, valamint a szituációs gyakorlat karakterszereplői. A résztvevők azt a szerepet választhatták, ami számukra a legmegfelelőbb volt. Fontos, hogy mindenkinek legyen feladata – ha többen vannak, akkor legyen például több riporter!

A forgatócsoport ezután elvonult, hogy a stáb megtanulja a videokamera kezelését és beállítsa a helyszínt. Néhány olvasásra szánt perc után a szereplők magukra öltötték szerepeiket és a riporterek interjúkat készítettek velük. Az interjúadás befejeztével a karakterszereplőkből forgatókönyvíró csoport alakult. Nekik kellett a forgatókönyvet elkészíteni a forgatócsoport számára. Kiválasztották, hogy mely jelenetek kerüljenek be az adásba, majd gyakorolták az interjúikat. A korábbi riporterekből lettek a hírolvasók. Ők határozták meg a jelenetek sorrendjét és azt is, hogyan vezetik be és zárják le az adást.

A forgatókönyv egy szemléltető rajzokkal kiegészített írás, mely segít a csoport minden tagjának az események követésében. Különösen fontos az operatőrök számára, mivel abból olvassák ki, hogy milyen felvételi módot, képkivágást stb. kell alkalmazniuk.

Célszerű, ha egy ilyen forgatókönyv többhasábos, és az egyes jelenetekre vonatkozó ábrák mellett feltüntetjük a fontosabb adatokat (szereplők, szöveg, zene stb.), valamint a jelenetek felvételére vonatkozó technikai utasításokat (képkivágás, megvilágítás stb.) is.

Kecskeméten mindkét csoport elkészítette a maga videófelvételét, amelyet be is mutattak egymásnak. Némileg haboztak abban, hogy a „végeredményt” megmutassák-e a konferencia nagyobb közönségének is. Végül is úgy döntöttek, hogy nem mutatják meg. Kár, mivel mindkét anyag egészen más és a maga nemében igazán érdekes volt.

A médiapedagógia nem a profik utánzására szolgál – a folyamat a lényeges, nem a végeredmény! Fontos az is, hogy legyen idő az adás tartalmának megbeszélésére, kü-

lönösen a program által bemutatott környezeti témákkal kapcsolatban. Sajnos, ezúttal nem volt időnk megbeszéni, hogy melyik jelenet miatt került be az adásba, és amit kihagytak belőle, miért tették.

Ezt a videós-gyakorlatot egészen kis gyerekekkel, még hétévesekkel is el lehet végezni.

Nagyon fontos, hogy a közönséget megmozgassuk, kritikára bírjuk és rávegyük arra, hogy úgy elemezze a munkánkat, mint bármilyen más média-terméket.

Tamási

Ebben a csoportban kevesebben vettek részt és a rendelkezésre álló felszerelés is más volt. Volt egy kazettás magnónk mikrofonnal és egy írásvetítőnk.

Minden résztvevő megkapta a CHEMCORP szimulációs gyakorlat anyagát, de most máshogy szerveztük a munkát. Három kisebb csoportra osztottuk a társaságot.

Az 1. csoportnak rádióhíreket kellett összeállítania; a 2. csoportnak meg kellett terveznie (majd felragasztania) három különböző újság címlapját; a 3. csoportnak pedig képregényt kellett készítenie egy környezetvédelmi magazin részére, akik kockára vágott átlátszó fóliára rajzoltak, majd a képregényt írásvetítő segítségével „mesélték” el.

A tamási műhelymunka menete:

Mindenki ahhoz a csoporthoz csatlakozott, amely a legjobban érdekelte (vagy ahol a barátai voltak, akikkel szívesebben dolgozott együtt).

Az 1. és a 2. csoport a híreket készítő csoport volt, és rövid előzetes megbeszélés után, melynek során alkotásuk formai kérdéseit vitatták meg, riporterekké váltak.

A 3. csoport ideiglenesen abbahagyta a képregény rajzolását, és tagjai karakterszeplőkké alakultak át, elolvasták a szerepleírásukat, és magukra öltötték szerepeiket.

Ezután egy „mini-sajtókonferenciát” tartottunk, ahol az 1. és a 2. csoport tagjai voltak az újságírók, akik kérdéseket tettek fel a sajtókonferencia résztvevőinek. Amikor a sajtókonferencia véget ért (kb. 15 percig tartott), a riporterek félrevonultak, hogy elkészítsék saját média-terméküket, a 3. csoport pedig folytatta a képregény készítését.

A csoportok csak a sajtókonferencián elhangzott információkat használhatták fel munkájukhoz!

Az elkészült produkciók nagyban különböztek egymástól.

Természetes (bár nem mindig nyilvánvaló), hogy ugyanazt a nyersanyagot (tartalmat) minden csoport a saját felfogásának, céljának, a megcélzott közönség jellemzőinek stb. függvényében más-más módon használta fel. A nyersanyagot feldolgozó, ill. az elkészült produkciókat elemző munka sokféle – az információfeldolgozás technológiájához tartozó – folyamatra (szelekció, szerkesztés, megjelenítés stb.) világított rá. Számos tanulsággal szolgált annak megfigyelése, milyen utat jár be az információ, amíg eljut hozzánk.

A 2. csoportnak olyan előre elkészített anyagot osztottunk ki, melyen különböző magyar napilapok (Népszabadság, Magyar Nemzet, Magyar Hírlap, Új Magyarország, Kurír, Mai Nap) jellemzőinek leírását olvashatták. Végül abban egyeztünk meg, hogy elkészítik egy bulvárlap, egy nagy példányszámú napilap és egy gyermekújság címlapját.

A tanárok fantasztikus munkát végeztek! Az értékelésre azonban megint nem maradt elég időnk.

A média-műhelyben arra figyeltünk, hogy minél többet tanuljunk meg a médiapedagógiáról a környezetnek, mint információhordozónak a felhasználásával. Nagy munkára vállalkoztunk, de kivétel nélkül mindenki nagy lelkesedéssel vett részt benne.

Pécs

Hasonló létszámmal dolgoztunk, mint Tamásiban, ezért aztán a műhelymunkát is hasonlóképpen szerveztük meg, azzal a különbséggel, hogy Pécsen nem volt képregénykészítő csoport. A 3. csoport itt egy videós csoport volt, amely egy TV-programot készített. Ezt igen rövid idő alatt összehozták, ami annál bámulatosabb volt, mivel a karakterszepeket is nekik kellett eljátszaniuk!

Néhány gondolat – összegzés helyett

Meggyőződésünk, hogy valamilyen értékelés, elemzés minden műhelymunka után szükséges. Fontos, hogy a tanár és a diákok előzetesen elmondhassák egymásnak célkitűzéseiket, elképzeléseiket, és azt is megvitassák, hogy mi valósult meg belőlük. Ezeknek az elveknek a magyarországi tréningek során nem mindig tudtunk következetesen érvényt szerezni a rendelkezésre álló idő rövideje miatt.

Ami azonban ennél is fontosabb, hogy a résztvevők készletet érezzenek arra, hogy a kapott ötleteket ők is kipróbálják, ill. adaptálják a saját munkájukban. Ha megpróbálják ezeket az ötleteket az osztályban is „elővezetni”, rá fognak jönni, hogy milyen további előkészítő munkálatok szükségesek a különféle csoportok esetében. A diákok hatalmas tudással rendelkeznek, amit ki lehet és ki is kell használni. Ha ön tart egy kicsit a különböző technikai felszerelésektől, ez ne tartsa vissza a módszer kipróbálásától – hagyja, hogy a diákok önállóan tevékenykedjenek.

A műhelymunkák során a legnagyobb örömet a résztvevők figyelme és lelkesedése jelentette számomra. Minden csoportmunka teljesen más volt – még akkor is, ha ugyanúgy terveztük!

Nagyon sokat tanultam, és minden csoporttal fantasztikusan jól éreztem magam, közben együtt dolgoztunk. Köszönöm!

A játék

Kooperációs játékok – részlet

Az elmúlt évtizedben – elsősorban az Egyesült Államokban – egy újfajta játéktípus jelent meg a játékpiacon.

Ezek a kisgyermek részére tervezett új. kooperációs társasjátékok egyre népszerűbbek az 5-14 évesek között. A játékok abban különböznek minden más eddig ismert társasjátékoktól, hogy a játékszabályaik nem mindenáron ösztönöznek győzelemre.

Az együttműködést (kooperációt), egymás segítségét, bizonyos előnyökről való önkéntes lemondást a játék során elsősorban annak felismerése alapján teszik meg a játékosok, hogy *felismerik: az önzetlenség, a mások segítése, az együttműködés eredményesebb lehet, mint a mindenáron való győzelemre törekvés.* Ennek a „szokatlan” játékos magatartásnak a lényegét, fontosságát kezdetben nehezen értik meg a gyerekek, de később – éppen a szerzett tapasztalatok révén – megpróbálnak azonosulni vele (legalábbis a játék során).

Az alábbiakban néhány jellegzetes kooperációs játékot mutatunk be röviden.

1. Az elvarázsolt kastély (Delfin Játékstúdió, Magyarország)

A játék alaphelyzete, hogy a gonosz Varázsló egy szépséges Hercegkisasszonyt varázslattal tart fogva egy öreg várban (az elvarázsolt kastélyban) (1 ábra), akit a játék befejezéséig ki kellene szabadítanunk. Ez csak úgy lehetséges, hogyha a varázslat kártyákat (a 6. víz, az 5. kutya stb.) (az éjszaka eljövetele előtt (vagyis amíg az éjszaka kártyák be nem fedik a táblát) el tudjuk távolítani a tábláról. Ekkor a szépséges Hercegkisasszony megszabadul a varázslattól, a játékosok nyerik meg a játékot a Varázslóval szemben. Ha

---

*Részlet a Pedagógus Szakma Megújítása Projekt támogatásával a Tárogató Bt.-nél 1994-ben megjelent könyvből